

Aan het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
t.a.v. Secretariaat programma stelselwijziging Jeugd
Kamer A307
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Uw kenmerk: DJ/PS-3123266

Utrecht, 16 oktober 2012

Betreft: consultatie conceptwetsvoorstel Jeugdwet

Geachte mevrouw, mijnheer,

De Stichting PVP, vertrouwenspersonen in de zorg, heeft met interesse kennis genomen van het in consultatie gegeven conceptwetsvoorstel Jeugdwet. Het werkterrein van de Stichting PVP kent in de jeugd-ggz overlap met het bereik van de voorgestane regeling. De dienstverlening van de Stichting PVP is primair gericht op cliënten die intramuraal in de ggz verblijven en op ambulante cliënten die met een psychiatrische dwangmaatregel worden geconfronteerd. Deze doelgroep heeft recht op ondersteuning door een "patiëntenvertrouwenspersoon" op basis van de Wet Bopz. Navolgende reactie is ingegeven vanuit het perspectief van genoemde overlap. Centraal in de reactie staat de voorgestelde regeling voor het vertrouwenswerk, maar eerst is er ook enige aandacht voor de aangekondigde harmonisatie van rechtsposities bij dwangtoepassing. Wat betreft de vraag of het, alles afwegende, verstandig is om de jeugd-ggz onderdeel te maken van de voorgestane nieuwe ordening van jeugdzorg, is het niet aan de Stichting PVP een oordeel uit te spreken. Bekend is evenwel dat er belangrijke bezwaren bestaan bij zowel cliëntenorganisaties als zorgaanbieders; dergelijke bezwaren vragen om heroverweging van het voorgestane beleid. Voorts verwijzen we naar de reactie van de Stichting AKJ.

Harmonisatie gesloten jeugdzorg, verplichte jeugd-ggz en jeugd-lvb

Onderdeel van het voornemen is een harmonisatie tot stand te brengen van de rechtsposities voor de gesloten jeugdzorg, de verplichte jeugd-ggz en jeugd-lvb. In het conceptwetsvoorstel is die harmonisatie nog niet aan de orde: volstaan wordt met een regeling voor de gesloten jeugdzorg, terwijl voor de overige twee sectoren vooralsnog de Wet Bopz blijft gelden.

De gesloten jeugdzorg behoort niet tot het expertisedomein van de Stichting PVP. De in het conceptwetsvoorstel geboden rechtspositieregeling is op punten afwijkend van de regelingen die gelden voor de psychiatrie en de verstandelijk gehandicaptenzorg. De verschillen betreffen onder meer de aard van de interventies, de rechtsgronden, de bevoegdheidstoedelingen en aspecten van de procedurele vormgeving. Op onderdelen biedt de voorgestelde regeling minder waarborgen dan de huidige Wet Bopz, terwijl juist voor die wet nieuwe regelingen zijn voorzien mede met het oog op het verstevigen van de rechtspositie van de cliënt bij het toepassen van dwang. Dit vraagt op zichzelf genomen al om nadere overdenking, maar zal zeker ook in het licht van genoemde harmonisatie betekenis moeten hebben. Uitgangspunt zal moeten zijn dat de betrokkene op alle te onderscheiden onderdelen ten minste een rechtspositie van gelijk niveau houdt.

Huidige Bopz-borging vertrouwenswerk jeugd-ggz vooralsnog gehandhaafd

Zoals aangegeven laat de beoogde decentrale ordening van jeugdzorg vooralsnog de vigerende regeling van de Wet Bopz ongemoeid. Daarmee blijft ook voor het vertrouwenswerk in de jeugd-ggz het huidige stramien van de Wet Bopz de komende tijd bepalend. Conform dat stramien kan de betreffende jeugdige een beroep doen op een patiëntenvertrouwenspersoon van de Stichting PVP.

Ontwikkelingen Wet Bopz: vertrouwenswerk in Wet verplichte ggz en Wet zorg en dwang

Inmiddels is bij het parlement in behandeling de twee beoogde opvolgsters van de Wet Bopz: de Wet verplichte ggz (voor de sector psychiatrie) en de Wet zorg en dwang (voor de sectoren psychogeriatric en verstandelijk gehandicaptenzorg). De Wet verplichte ggz voorziet naast een aangepaste regeling van de bestaande patiëntenvertrouwenspersoon in een regeling voor de nieuwe actor "familievertrouwenspersoon", terwijl de Wet zorg en dwang mede voor de sector

jeugd-lvb een eigen vertrouwenspersoon introduceert voor ondersteuning van zowel cliënt als familie.

Jeugdhulp en vijf varianten van regelingen van vertrouwenswerk

In afwachting van een nadere wettelijke harmonisatie zijn na inwerkingtreding van de Jeugdwet wellicht vijf varianten van regelingen van vertrouwenswerk in de jeugdzorg aan de orde. Uiteraard in eerste instantie de nieuwe regelingen van de Jeugdwet zelf, die naar het voorliggende concept te oordelen vooralsnog twee te onderscheiden typen van vertrouwenswerk biedt. En daarnaast zijn dus mogelijk aan de orde de patiëntenvertrouwenspersoon van de Wet verplichte ggz, de familievertrouwenspersoon van de Wet verplichte ggz en de vertrouwenspersoon van de Wet zorg en dwang. Een dergelijk palet aan voorzieningen hoeft op zich niet bezwaarlijk te zijn, maar vraagt ten minste om afdoende onderlinge afstemming qua taakstelling mede met het oog op eisen van effectiviteit en efficiëntie.

Twee vormen van vertrouwenswerk Jeugdwet

Het conceptwetsvoorstel voorziet zelf in twee onderscheiden regelingen voor vertrouwenswerk. Enerzijds gaat het om een door de gemeente te faciliteren en te reguleren voorziening, anderzijds om een zorgplicht voor specifieke hulpaanbieders waarbij nadere regulering door een ministeriële regeling kan plaatsvinden. In beide gevallen gaat het om een "onafhankelijke" vertrouwenspersoon die jeugdigen of hun ouders op hun verzoek ondersteunt in aangelegenheden die samenhangen met de taken en verantwoordelijkheden in het kader van deze wet. Reden voor deze tweeslag is gelegen in de aard van de interventies die aan de orde kunnen zijn en de mate van afhankelijkheid die daarmee gepaard gaat. In de bewoordingen van de memorie van toelichting: "*Naarmate de overheid sterker ingrijpt in individuele vrijheden en de afhankelijkheid van de jeugdige meer in het geding is, wordt het belangrijker om bij wet de rechtspositie eenduidig vorm te geven. Dit kan bijvoorbeeld zijn in de gevallen van een rechterlijke uitspraak (bijvoorbeeld door een ondertoezichtstelling of uithuisplaatsing) of wanneer een jeugdige (al dan niet vrijwillig) buiten de eigen woonomgeving verblijft, bijvoorbeeld in een pleeggezin of instelling. Voor deze vormen van jeugdhulp gelden extra kwaliteitseisen ter versterking van de positie van jeugdigen en hun ouders: verplicht gebruik van een hulpverleningsplan, systematische bewaking van de kwaliteit, een effectieve en laagdrempelige klachtenbehandeling, zorg dragen voor een vertrouwenspersoon en realiseren van medezeggenschap van jeugdigen en hun ouders (cliëntenraad)*". De vertrouwenspersoon waarvoor de gemeente moet borg staan betreft de overige vormen van relatief minder ingrijpende jeugdhulp. De memorie van toelichting meldt in dit verband: "*Gezien de afhankelijkheid van de jeugdige en de ouders van zowel de gemeente als de jeugdhulpaanbieder, wordt het nodig geacht om ook voor de overige vormen van zorg een vertrouwenspersoon, waarop deze kunnen terugvallen als zij problemen hebben met de gemeente of deze instellingen, verplicht te stellen. (...) De taken en bevoegdheden van de vertrouwenspersoon zullen bij verordening van de gemeente moeten worden uitgewerkt*". De keuze om de voorziening van vertrouwenswerk ten minste deels op rijksniveau te regelen, mag worden onderschreven. Ook lijkt het er op dat beiden typen van vertrouwenswerk afdoende van elkaar zijn onderscheiden wat betreft werkveld en taken, hoewel vooralsnog weinig inzichtelijk is hoever de ondersteuning reikt van de vertrouwenspersoon waar de gemeente verantwoordelijkheid voor draagt. In het navolgende worden in het bijzonder kanttekeningen geplaatst bij de voorgestane regeling van de vertrouwenspersoon voor de meer ingrijpende vormen van jeugdhulp. Van belang in dit verband is de notie dat een legitimering van dergelijke overheidsdwang een laagdrempelige toegang tot een onafhankelijke vertrouwenspersoon veronderstelt.

Nadere borging taken en bevoegdheden vertrouwenspersoon gewenst

Het conceptwetsvoorstel voorziet in de mogelijkheid van een ministeriële regeling met betrekking tot de taken en bevoegdheden van de vertrouwenspersoon voor de meer ingrijpende vormen van jeugdhulp en de verplichtingen daaromtrent van de betreffende hulpaanbieders. Een dergelijke facultatieve variant voor aanvullende normering moet worden afgewezen. Het belang van de voorziening vraagt juist veeleer om een nadere borging op wettelijk niveau. Ter vergelijking kan worden verwezen naar het thans bij het parlement aanhangige wetsontwerp Wet verplichte ggz. De memorie van toelichting geeft aan dat er allerwegen grote waardering is voor het werk van de patiëntenvertrouwenspersoon in de ggz en dat het wetsvoorstel zijn positie wil behouden en versterken (Kamerstukken II, 2009–2010, 32 399, nr. 3, p. 103). Hoofdstuk 11 van het wetsvoorstel biedt hiertoe een afzonderlijke regeling van de taken en bevoegdheden van de patiëntenvertrouwenspersoon, waarbij er naast de primaire taak van de individuele ondersteuning gericht op het verwezenlijken van de rechten van betrokkene, mede aandacht is voor de taak van het signaleren van tekortkomingen in de structuur en de uitvoering van de zorg en voorts aan bod komen onderwerpen als de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht en de vrije toegang van de patiëntenvertrouwenspersoon tot de betreffende cliënten. Voor de functie van de

familievertrouwenspersoon biedt hoofdstuk 12 van het ontwerp een deels overeenkomstige regeling.

Nadere borging organisatievorm en financiering vertrouwenswerk gewenst

Onduidelijkheid is er voornamelijk wat betreft de organisatorische inbedding en financiering van de beoogde voorziening van vertrouwenswerk voor de meer ingrijpende vormen van jeugdhulp. In dit verband mag worden verwezen naar de door de Tweede Kamer breed ondersteunde motie over het vertrouwenswerk van het lid Dijsselbloem c.s. (31 839, nr. 222), waarin als oordeel is vervaardigd dat de overheid subsidie verstrekt aan de onafhankelijke rechtspersoon waarbij de onafhankelijke vertrouwenspersonen werkzaam zijn. De conceptregeling laat deze aspecten evenwel voornamelijk in het midden, terwijl hier mede kwalitatieve waarborgen in het geding zijn.

Opnieuw kan de langdurige ervaring met het vertrouwenswerk in de ggz als inspiratie dienen. De uitvoering van het patiëntenvertrouwenswerk is sinds jaar en dag toevertrouwd aan de Stichting PVP, een landelijke organisatie die borg staat voor onafhankelijkheid, professionaliteit, toegankelijkheid en continuïteit. Verwezen mag in dit verband worden naar het standpunt van de Minister van VWS van 10 juli 2007, dat "de kwaliteit en de onafhankelijkheid van de pvp en de continuïteit in de pvp-dienstverlening het beste gewaarborgd zijn in een situatie waarbij pvp-diensten door één organisatie worden aangeboden". (brief met kenmerk CZ/CGG-2770263). Verwezen mag ook worden naar de conclusie van de derde evaluatiecommissie Wet Bopz dat de patiëntenvertrouwenspersoon een wezenlijke bijdrage levert aan de bescherming van rechten van de patiënt. De brede waardering voor het werk van de patiëntenvertrouwenspersoon heeft mede te maken met de kwaliteit van de organisatiestructuur met inbegrip van de wijze van financiering. Financiering van de werkzaamheden van de Stichting PVP vindt plaats op rijksniveau via subsidiëring door het ministerie van VWS. Een soortgelijke aanpak voor een effectieve verankering van het vertrouwenswerk voor de meer ingrijpende vormen van jeugdhulp verdient nadrukkelijk overweging.

Samenwerking en harmonisatie van vertrouwenswerk

Zoals in het voorgaande is aangegeven zal na inwerkingtreding van de Jeugdwet de betreffende cliënt/familie met meerdere vertrouwenspersonen van doen kunnen hebben; voornamelijk zal aan uiteenlopende regelingen een recht op bijstand door een specifieke vertrouwenspersoon zijn te onttrekken. Van belang hierbij is uiteraard dat de betrokkene op eenvoudige wijze ondersteuning kan vinden van een ter zake kundige vertrouwenspersoon. Voor de aanbieders van vertrouwenswerk ligt er de opgave dit op efficiënte wijze te verwezenlijken. Dit vergt samenwerking, met waar nodig specifieke afstemming en doorverwijzing. Zaak is dat tijdige ondersteuning plaatsvindt door een gekwalificeerde vertrouwenspersoon met voldoende kennis van de betreffende doelgroep en zorgsector en de rechtsposities in kwestie.

De beoogde harmonisatie van rechtsposities in het kader van gesloten jeugdhulp, verplichte jeugd-ggz en jeugd-lvb kan op termijn de bestaande en aankomende regelingen van vertrouwenswerk raken. De ontwikkelingen hebben bij de huidige aanbieders van vertrouwenswerk geleid tot het initiëren van een verkennend onderzoek naar een passende invulling van vertrouwenswerk in de nieuwe ordening van zorg voor jeugd. De resultaten van het onderzoek zullen naar verwachting een verdere gedachtenvorming voeden.

Tot zover deze reactie op het voorliggende concept. De Stichting PVP hoopt dat het aangestipte tot de benodigde aanpassing mag leiden. Uiteraard kan zo nodig aanvullende toelichting volgen.

Hoogachtend,

H.H.J. Flim MCM
Directeur/bestuurder